

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

แหล่งการเรียนรู้ เป็นแหล่งรวบรวมองค์ความรู้ภูมิปัญญาชาวบ้านไว้อย่างหลากหลาย เพื่อให้ผู้ที่สนใจได้ศึกษาเรียนรู้ จากแหล่งเรียนรู้ที่เกิดจากตัวคน ซึ่งได้รับการปลูกฝังตั้งแต่อดีตมาจนปัจจุบัน เนื่องจากการศึกษาก่อให้เกิดการพัฒนาปัญญา และความเจริญก้าวหน้ามีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ทุกคนต้องศึกษาหาความรู้อย่างต่อเนื่องไปตลอดชีวิต ดังนั้นแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ จึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่จะช่วยให้บุคคลสามารถแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเองตามความต้องการ ความสนใจ ความถนัด และความพร้อมสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พระราชบัญญัตินี้ ได้กล่าวถึงการศึกษาตลอดชีวิตว่า การศึกษาที่เกิดจากการผสมผสานระหว่างการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อให้สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ที่เกี่ยวข้องในหมวด 4 แนวทางการจัดการศึกษา มาตรา 25 โดยรัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและการจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์การศึกษาและนันทนาการ แหล่งข้อมูลและแหล่งการเรียนรู้อื่น ๆ จากคนในชุมชน

ชุมชนมีผู้รู้ด้านต่าง ๆ มากมาย มากกว่าครูที่สอนในห้องหนังสือมากนัก เช่น ผู้รู้ทางเกษตรกรรม ทางช่าง มีศิลปิน ผู้รู้ทางศาสนา หมอพื้นบ้าน นักธุรกิจรายย่อย ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำชุมชนที่เป็นนักคิด นักคิดธรรม มีปัญญา มีความดีมากกว่าใครต่อใคร ตั้งเยอะตั้งแยะในระดับสูง ๆ ถ้าเปิดโรงเรียนสู่ชุมชน ให้ทั้งครูและนักเรียนได้เรียนรู้จากครูในชุมชน จะมีครูมากมายหลากหลายที่เป็นครูที่รู้จริงทำจริง จะทำให้การเรียนรู้เข้าไปเชื่อมโยงกับการปฏิบัติจริง การเรียนรู้จะสนุกไม่น่าเบื่อหน่าย ที่สำคัญจะเป็นการปรับระบบคุณค่าเดิม การศึกษาของเราสอนให้ดูถูกคนที่มียุคค่าเหล่านี้ เมื่อผู้รู้ในชุมชนเหล่านี้กลายเป็นครูก็ยกระดับคุณค่า ศักดิ์ศรีและความภูมิใจของชุมชนอย่างแรงในการถักทอสังคม (ประเวศ วะสี.

แหล่งเรียนรู้ไอซีที หรือแหล่งเรียนรู้ออนไลน์ ตามพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 25 ถือเป็นแหล่งเรียนรู้ประเภทหนึ่งที่สนองการจัดการศึกษาทุก ระบบ เนื่องจากผลจากการที่การพัฒนาเทคโนโลยีด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเทคโนโลยี คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีการสื่อสารหรือไอซีที (Information and Communication Technology : ICT) เป็นไปอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง ซึ่งถือเป็นเทคโนโลยีที่มีความสำคัญใน การขับเคลื่อนความรู้ ข้อมูลข่าวสารในโลกยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตจะเป็น ตัวกลางที่สำคัญในการหลอมรวมสื่อโทรคมนาคม สารสนเทศ และวิทยุโทรทัศนเข้าด้วยกัน เพื่อสร้างการบริการที่หลากหลาย (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2551 : 9) ส่งผลให้เกิด ความพยายามในการนำเอาเทคโนโลยีเหล่านี้มาประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษา เพื่อการศึกษามี คุณภาพและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (ถนอมพร เลาหจรัสแสง. 2545 : 3)

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ตระหนักถึงความสำคัญของแหล่งการเรียนรู้ จึง ได้ร่วมกับสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาดำเนินโครงการ “การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ใน การใช้สื่อเทคโนโลยีและสารสนเทศเพื่อการเรียนรู้ของผู้เรียน” โดยดำเนินการพัฒนาเว็บไซต์ เพื่อการนำเสนอองค์ความรู้ของแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ ในรูปสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ทั้งที่เป็นแหล่ง การเรียนรู้ที่เป็นสถานที่ และแหล่งเรียนรู้ที่อยู่ในตัวคน เช่น ครูภูมิปัญญาไทย หรือ ปราชญ์ ชาวบ้าน เป็นต้น ผู้เข้ารับการอบรมเป็นครูภูมิปัญญาไทย ปราชญ์ชาวบ้านจากภาคต่าง ๆ จำนวน 90 คน ซึ่งผลการดำเนินงานส่งผลให้ผู้เข้ารับการอบรมได้รับการจัดสรรพื้นที่เว็บไซต์ และเว็บไซต์ของแหล่งการเรียนรู้จากโครงการ และผู้เข้ารับการอบรมดำเนินการพัฒนาองค์ ความรู้ที่เกี่ยวข้องในรูปสื่ออิเล็กทรอนิกส์นำส่งขึ้นเว็บไซต์ที่ได้รับการจัดสรรเพื่อเผยแพร่ ต่อไป นอกจากนี้ในงานวิจัยนี้มีข้อเสนอแนะคือ การอบรมบุคลากรของแหล่งการเรียนรู้แกน นำ เพื่อสร้างเครือข่ายการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ให้กว้างขวางมากขึ้น โดยใช้ทรัพยากรเว็บ ดั้นแบบ ภาพต้นแบบ และอื่น ๆ ไปขยายผลอย่างต่อเนื่อง ขยายการพัฒนาเว็บไซต์แหล่งการ เรียนรู้ให้มากขึ้น จากผลการศึกษาพบว่า บุคลากรของแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ มีความต้องการ อบรมเป็นจำนวนมาก และวิจัยการสร้างแหล่งการเรียนรู้ชุมชนโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน เนื่องจากในชุมชนประกอบด้วยแหล่งการเรียนรู้จำนวนมาก ทั้งแหล่งการเรียนรู้ในตัวคน ที่ เป็นปราชญ์ชาวบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่น และแหล่งการเรียนรู้ตามสถานที่ต่าง ๆ เช่น ใน โรงเรียน ในป่าชุมชน วัด เป็นต้น และโรงเรียนต่าง ๆ ได้กำหนดแหล่งการเรียนรู้เหล่านี้เป็น หลักสูตรท้องถิ่นของสถานศึกษา ดังนั้นความร่วมมือต่าง ๆ จากโรงเรียนเชื่อมโยงไปยังชุมชน จะช่วยให้การดำเนินงานประสบผลสำเร็จ (พิสุทธา อารีราษฎร์ และคณะ. 2554 : 1-50)

การพัฒนาสื่อนำเสนอองค์ความรู้แหล่งการเรียนรู้ออนไลน์ กรณีศึกษาหมูหลุม เป็นแหล่งการเรียนรู้ที่ได้รวบรวมองค์ความรู้ไว้ด้วยกระบวนการทางเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับความสำคัญของแหล่งการเรียนรู้ สอดคล้องกับวิถีชีวิตคนไทย ที่ได้รับการเรียนรู้ ปฏิบัติ พัฒนา และสืบทอดมาจากบรรพบุรุษ ความรู้จึงฝังอยู่ในตัวคน ที่แสดงให้เห็นเป็นความรู้ชัดแจ้ง จึงเป็นแหล่งการเรียนรู้อีกหนึ่งที่หนึ่งที่ยังมีการเผยแพร่องค์ความรู้ออกไปอย่างกว้างขวาง แต่การพัฒนาองค์ความรู้ในรูปสื่ออิเล็กทรอนิกส์มีน้อยมากในการเผยแพร่สู่สาธารณชน ตั้งอยู่บ้านเลขที่ 193 หมู่ที่ 8 บ้านหนองตอกแป้น ตำบลหนองตอกแป้น อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นแหล่งการเรียนรู้ของ นายสมเกศ กองบัญชา ที่ตระหนักและเห็นความสำคัญของการทำอยู่ทำกิน การสร้างครอบครัวให้อบอุ่นและเข้มแข็ง มีความสุขที่สามารถพึ่งพาตนเองได้ โดยเฉพาะในเรื่อง “ความมั่นคงทางด้านอาหาร” การสร้างความอุดมสมบูรณ์ในพื้นที่แหล่งการเรียนรู้ของตัวเองและสร้างความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่แหล่งการเรียนรู้ เปลี่ยนระบบการผลิตที่ใช้สารเคมีสู่การผลิตการทำเกษตรอินทรีย์ เปลี่ยนระบบการผลิตด้วยการใช้พันธุกรรมใหม่สู่การใช้พันธุกรรมพื้นบ้าน การเปลี่ยนพื้นที่พืชเศรษฐกิจเป็นพืชอาหาร การสร้างกระบวนการเรียนรู้สู่การสร้างรูปธรรมในการพึ่งตนเอง และขยายแนวคิดในการดำรงและสืบทอดคุณค่าการเกษตรด้วยการพึ่งตนเอง เพื่อเผยแพร่องค์ความรู้สู่สาธารณชน

จากความสำคัญและคุณค่าของแหล่งการเรียนรู้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะวิจัยและพัฒนาสื่อนำเสนอองค์ความรู้แหล่งการเรียนรู้ออนไลน์ กรณีศึกษาหมูหลุม เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ในรูปสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ภายใต้โครงการ “การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ในการใช้สื่อเทคโนโลยีและสารสนเทศเพื่อการเรียนรู้ของผู้เรียน” นำส่งขึ้นเว็บไซต์แหล่งการเรียนรู้ออนไลน์ ให้เป็นแหล่งการเรียนรู้อีกประเภทหนึ่ง เพื่อส่งเสริม เพิ่มพูนศักยภาพของแหล่งการเรียนรู้ และเผยแพร่สู่สาธารณชน ได้ศึกษา ผู้วิจัยหวังว่าผลจากการดำเนินงาน จะเกิดประโยชน์ต่อนักเรียนและบุคคลทั่วไปในการนำองค์ความรู้แหล่งการเรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ออนไลน์ ให้มีคุณภาพ
2. เพื่อพัฒนาสื่อนำเสนอองค์ความรู้แหล่งการเรียนรู้ กรณีศึกษาหมูหลุม ให้มี

คุณภาพ

3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้เข้าศึกษาดูงานที่มีต่อแหล่งการเรียนรู้ออนไลน์

กรณีศึกษาหมูหลุม

ขอบเขตการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มีดังนี้

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ ผู้เข้าศึกษาคุณา ศูนย์การเรียนรู้
กลุ่มเกษตรอินทรีย์ ในฐานการเรียนรู้หมูลุม ตำบลหนองตอกแป้น อำเภอยางตลาด
จังหวัดกาฬสินธุ์ ที่เข้าศึกษาแห่งการเรียนรู้ออนไลน์ กรณีศึกษาหมูลุม

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้เข้าศึกษาคุณา ศูนย์การเรียนรู้กลุ่มเกษตรอินทรีย์ ในฐาน
การเรียนรู้หมูลุม ตำบลหนองตอกแป้น อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ ที่เข้าศึกษา
เว็บไซต์แห่งการเรียนรู้ออนไลน์ กรณีศึกษาหมูลุม คัดเลือกมาเป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยการ
สุ่มแบบบังเอิญ จำนวน 30 คน ตั้งแต่วันที่ 1 – 30 มิถุนายน 2555

2. ระยะเวลาในการวิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดระยะเวลาในการวิจัยครั้งนี้ ตั้งแต่เดือน

เมษายน 2555 ถึงเดือนสิงหาคม 2555

3. เนื้อหาในการวิจัย ผู้วิจัยได้จัดทำวิจัย เรื่อง การพัฒนาสื่อนำเสนอองค์ความรู้

แห่งการเรียนรู้ออนไลน์ กรณีศึกษาหมูลุม ประกอบไปด้วยเนื้อหา ดังนี้

3.1 การพัฒนาสื่อนำเสนอองค์ความรู้แห่งการเรียนรู้ ทั้งหมด 6 เรื่อง ได้แก่
(1) ประวัติความเป็นมาของหมูลุม (2) อาหารหมักและวิธีการทำของหมูลุม (3)
ประโยชน์จากการเลี้ยงหมูลุม (4) หมูลุม กลุ่มเกษตรอินทรีย์ ตำบลหนองตอกแป้น
(5) กลุ่มเกษตรอินทรีย์ ตำบลหนองตอกแป้น (6) แห่งเรียนรู้วิถีพอเพียง

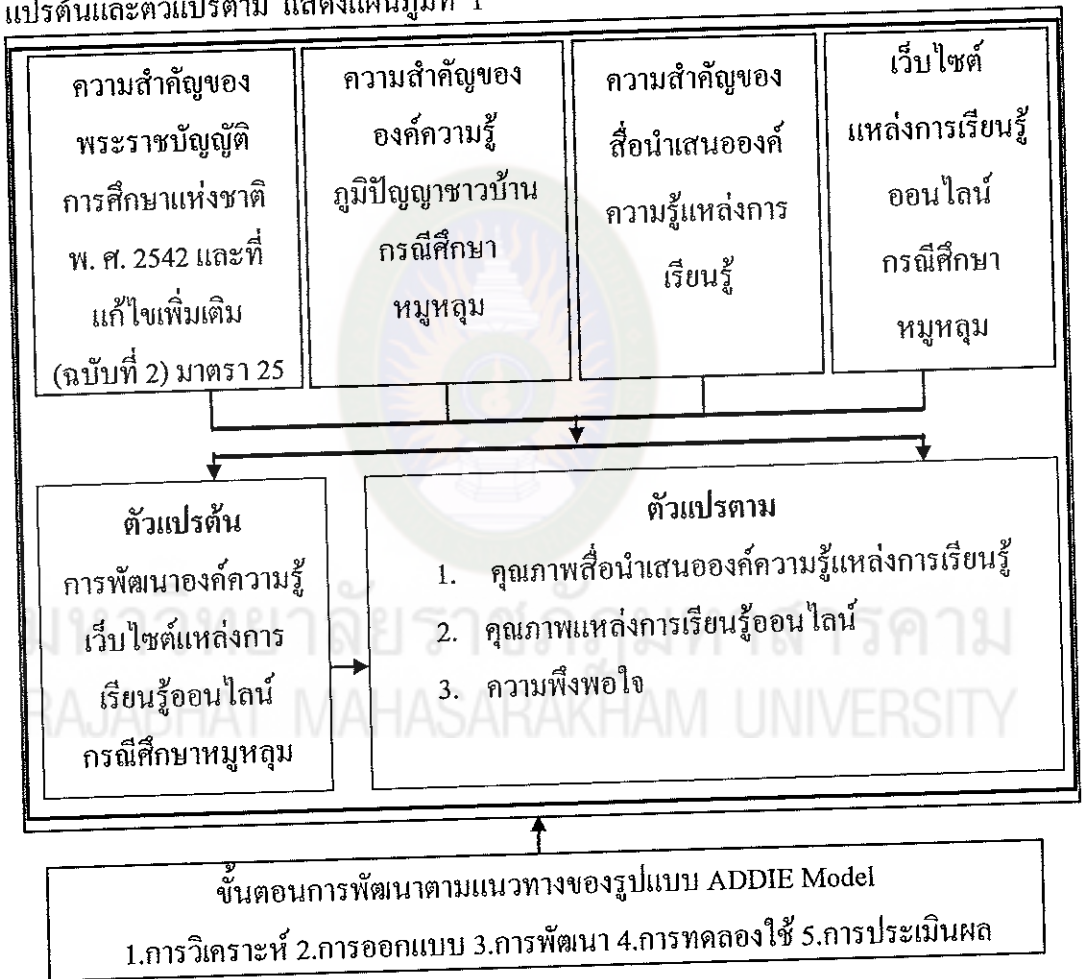
3.2 การพัฒนาแห่งการเรียนรู้ออนไลน์ ที่ได้รับจากโครงการ “การพัฒนาแห่ง
การเรียนรู้ในการใช้สื่อเทคโนโลยีและสารสนเทศเพื่อการเรียนรู้ของผู้เรียน”ของมหาวิทาลัย
ราชภัฏมหาสารคามร่วมกับสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา จัดทำตามองค์ประกอบของ
แห่งการเรียนรู้ออนไลน์ ได้แก่ (1) ส่วนหัวของเว็บไซต์แห่งการเรียนรู้ออนไลน์ (2) ส่วน
รายการของเว็บไซต์แห่งการเรียนรู้ออนไลน์ (3) ส่วนแสดงข้อมูลของแต่ละรายการของ
เว็บไซต์แห่งการเรียนรู้ออนไลน์ (4) ส่วนเชื่อมโยงของเว็บไซต์แห่งการเรียนรู้ออนไลน์

3.3 สื่อนำเสนอองค์ความรู้แหล่งการเรียนรู้หมูลุม ที่นำมาพัฒนา ได้แก่

- (1) หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-Book) (2) สื่อนำเสนอข้อมูล (Power Point) (3) ไฟล์เอกสาร PDF (Portable Document Format) (4) วิดิทัศน์ (Video)

4. กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ อธิบายโดยแสดงให้เห็นภาพความสัมพันธ์ของตัวแปรต้นและตัวแปรตาม แสดงแผนภูมิที่ 1

แผนภูมิที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

จากแผนภูมิที่ 1 ในการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามวิธีการเชิงระบบ (System Approach) โดยใช้รูปแบบ ADDIE (พิสุทธา อารีราษฎร์. 2551 : 64-70) ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นการวิเคราะห์ ขั้นการออกแบบ ขั้นการพัฒนา ขั้นการทดลองใช้ และขั้นการประเมินผล ตัวแปรต้นที่ศึกษา คือ การพัฒนาองค์ความรู้ในรูปแบบสื่ออิเล็กทรอนิกส์

การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ออนไลน์ กรณีศึกษาหมูหลุม และตัวแปรตาม คือ

1. ด้านการพัฒนา ได้แก่ การพัฒนาสื่อนำเสนอองค์ความรู้แหล่งการเรียนรู้ และพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ออนไลน์ กรณีศึกษาหมูหลุม
2. ด้านผลการนำไปใช้ ได้แก่ ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อแหล่งการเรียนรู้ออนไลน์

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การพัฒนาเว็บไซต์ หมายถึง การนำเว็บไซต์ต้นแบบจากการวิจัยของมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ร่วมกับสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา นำมาจัดโครงสร้าง เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ในรูปสื่ออิเล็กทรอนิกส์ และใส่ข้อมูลของแหล่งการเรียนรู้ให้มีคุณภาพ
2. คุณภาพของการพัฒนาเว็บไซต์ หมายถึง การจัดโครงสร้าง จัดสื่ออิเล็กทรอนิกส์ จัดองค์ความรู้ เพื่อให้ผู้ใช้สามารถเข้าถึงเว็บไซต์ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
3. แหล่งการเรียนรู้ออนไลน์ กรณีศึกษาหมูหลุม หมายถึง องค์ความรู้หมูหลุมในรูปสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ที่นำเสนอบนแหล่งการเรียนรู้ออนไลน์
4. หมูหลุม หมายถึง องค์ความรู้การเลี้ยงดูหมูในหลุมของชุมชนบ้านหนองตอก เป็น อำเภอขามเฒ่า จังหวัดกาฬสินธุ์ ที่สร้างความหลากหลายทางชีวภาพ โดยการเปลี่ยนระบบการผลิตที่ใช้สารเคมีสู่การผลิตการทำเกษตรอินทรีย์
5. สื่ออิเล็กทรอนิกส์ หมายถึง สื่อที่นำเสนอผ่านจอคอมพิวเตอร์ ประกอบด้วย สื่อนำเสนอข้อมูล หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ไฟล์เอกสาร วิกิทัศน์ ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว ข้อความ และแอนิเมชัน
6. โครงการ “การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ในการใช้สื่อเทคโนโลยีและสารสนเทศเพื่อการเรียนรู้ของผู้เรียน” หมายถึง การพัฒนาเว็บไซต์เพื่อการพัฒนาองค์ความรู้ของแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ ในรูปสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ทั้งที่เป็นแหล่งเรียนรู้ที่เป็นสถานที่ และแหล่งเรียนรู้ที่อยู่ในตัวคน เช่น ครูภูมิปัญญาไทย หรือ ปราชญ์ชาวบ้าน เป็นต้น ผู้เข้ารับการอบรมเป็นครูภูมิปัญญาไทย ปราชญ์ชาวบ้าน

7. ภูมิปัญญาชาวบ้าน หมายถึง องค์ความรู้ ความสามารถของคน ที่เกิดจาก ประสบการณ์นำมาพัฒนาและถ่ายทอด สืบต่อกันมา จนเป็นที่มาขององค์ความรู้ที่งอกงามขึ้น ใหม่ที่จะช่วยในการเรียนรู้การแก้ปัญหาการจัดการและการปรับตัวในการดำเนินวิถีชีวิตของคน ลักษณะองค์รวมของ ภูมิปัญญา มีความเด่นชัดในหลายด้าน

8. แหล่งการเรียนรู้ หมายถึง แหล่งข้อมูลข่าวสารสารสนเทศ แหล่งความรู้ที่ สนับสนุน ส่งเสริมให้นักเรียนใฝ่เรียนใฝ่รู้ แสวงหาความรู้ และเรียนรู้ด้วยตนเองตามอัธยาศัย อย่างกว้างขวาง และต่อเนื่องจากเครือข่ายแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ เพื่อเสริมสร้างให้นักเรียนเกิด กระบวนการเรียนรู้ และเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้

9. องค์ความรู้ หมายถึง ได้แก่ ความรู้ ซึ่งอยู่นอกตัวบุคคล ที่เกิดจากการเรียนรู้ ของบุคคลนั้นๆ เพื่อนำองค์ความรู้มาพัฒนาให้อยู่ในรูปสื่ออิเล็กทรอนิกส์

10. คุณภาพขององค์ความรู้ หมายถึง การพัฒนาองค์ความรู้ในรูปสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เพื่อให้ผู้ที่สนใจศึกษาค้นคว้าได้นำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อไป

11. ความพึงพอใจ หมายถึงระดับความรู้สึกของผู้เรียน เจตคติ หรือความชอบของ ผู้เรียนที่มีต่อรูปแบบการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น

12. คุณภาพของแบบประเมินความพึงพอใจ หมายถึง ความคิดเห็นของนักเรียนและ ผู้ใช้งานทั่วไป โดยใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่พัฒนาขึ้น วัดโดยใช้แบบประเมินองค์ความรู้ เพื่อหา คุณภาพตามมาตราส่วน 5 ระดับ โดยระดับที่ยอมรับได้มีค่า 3.5 ขึ้นไป

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้แหล่งการเรียนรู้ออนไลน์ กรณีศึกษาหมูลุ่ม ที่มีคุณภาพ มีสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ที่ใช้งานได้อย่างสะดวกง่ายดาย

2. ได้สื่อนำเสนอองค์ความรู้แหล่งการเรียนรู้ออนไลน์ ใช้ในการเผยแพร่สู่ สาธารณชน การส่งเสริม และเพิ่มพูนศักยภาพของแหล่งการเรียนรู้ทางเทคโนโลยีที่สามารถ ศึกษาและเรียนรู้ได้ทุกสถานที่ ทุกเวลา

3. เป็นแนวทางการศึกษา แสวงหาความรู้ด้วยตนเองจากแหล่งการเรียนรู้ออนไลน์ กรณีศึกษาหมูลุ่ม